

کتابشناسی تیزهوشان از منابع آلمانی

هوش، خلاقیت، حل مسئله

ترجمه: جواد اژه‌ای

آنچه تحت عنوان کلی «کتابشناسی تیزهوشان از منابع آلمانی» از این پس در فصول مختلف، در هر شماره از مجله ارائه می‌گردد، در پاییز سال ۱۹۸۷ گردآوری آن پایان یافته و در سال ۱۹۹۰ با ۷۸۷ عنوان به چاپ رسیده است. این منابع، ۶۸۱ عنوان دیگر به زبان آلمانی که در همین ارتباط، منتها با پیوستگی کم رنگ تری نسبت به موضوع تیزهوشان تا تاریخ فوق به چاپ رسیده است را شامل نمی‌شود. طبقه‌بندی عناوین در این مجموعه به پژوهشگر این امکان را می‌بخشد که در محدوده مشخصی بتواند خلاصه‌ای از مقالات و کتب و در نتیجه تحقیقات به عمل آمده در این زمینه را در اختیار داشته باشد، و از آنجا که ضرورت یک پل ارتباطی با منابع انگلیسی زبان وجود داشته باشد، گردآورندگان این مجموعه، معادل انگلیسی عناوین مقالات و کتب را نیز ذکر نموده‌اند.

○ خلاقیت و تعلیم و تربیت*

کلیدواژه‌ها: شکل‌گیری مفهوم، تفکر و اگر، والدین، بررسی موردی، تربیت خانوادگی، نوا، هوش، خلاقیت، پرورش خلاقیت، آزمون خلاقیت، معلم، شخصیت، روابط متقابل معلم و شاگرد، فعالیتهای آموزشی. هدف کتاب ارائه تصویری قابل درک از مفهوم «خلاقیت» است تا بتواند نگرشی فراگیر در ارتباط با ماهیت هوش انسان بدست دهد. همچنین ارتباط بین خلاقیت و آموزش توضیح داده می‌شود. علاوه بر این ابتکاراتی ارائه گردیده است تا در چارچوب آموزش مدرسه‌ای قدرت تفکر خلاق شکوفا گردد. در فهرست مطالب عناوین: ۱. توسعه مفهوم هوش ۲. خلاقیت و کارآیی تحصیلی ۳. انسان متفکر خلاق ۴. خلاقیت و خانواده ۵. کودکان خلاق و مربیان آنها ۶. پرورش خلاقیت در کلاس درس ۷. آزمونهای خلاقیت، به چشم می‌خورد.

* Cropley, Arthur J. (۱۹۸۲). *Kreativitaet und Erziehung* (Creativity and education). Muenchen u.a.: Reinhardt, ۱۵۷ S.* Uni-Taschenbuecher. ۱۲۱۲

○ ○ ○

○ با کمک هزینه تحصیل کردن – کمک هزینه و ترغیب دانشجویان*

کلید واژه‌ها: فهرست نشانی‌ها، تسهیلات آموزشی، آموزش تیزهوشان، منابع، برنامه‌های آموزشی، آموزش نوا، کمک هزینه، آلمان (غربی سابق).

کتاب درباره بورسیه‌ها و بخش دریافت وام از مؤسساتی که در آلمان غربی (سابق) به منظور اقامت در خارج از کشور، گذراندن دوره‌های تابستانی آموزش زبان، رفع مشکلات مالی، شرایط اضطراری، به اتمام رساندن دوره تحصیلی و ... به دانشجویان کمک می‌کنند، توضیحاتی ارائه می‌دهد. و با ارائه راهنمایی به اطلاع دانشجویان می‌رساند که از طریق «کارت درخواست»، راههای دیگر دریافت کمک از اینگونه مؤسسات چگونه است. همینطور نکاتی در ارتباط با امکانات گذران تعطیلات تابستانی، استفاده از خوابگاههای دانشجویی و ... به اطلاع خواننده می‌رسد.

* Seidenspinner, Gundolf; Seidenspinner, Gerlinde (۱۹۸۲). *Durch Stipendien studieren. Stipendien u. Foerderungsmassnahmen f. Studierende* (How to get a scholarship. Scholarships and promotion for students. Freunde und Foerderer der Deutschen Studentenschaft) Klevé: Boss-Verl. u.a., ۱۶۲ S.

○ ○ ○

○ هوش و خلاقیت*

کلیدواژه‌ها: شکل‌گیری مفهوم، پژوهش درباره تیزهوشان، هوش، خلاقیت، تحقیق درباره خلاقیت، مدرسه، موفقیت تحصیلی.

با توجه به زمینه مساعد و علاقه روزافزون تعلیم و تربیت امریکایی به پرورش افراد تیزهوش، نویسنده مقاله تمرکز بیش از حد بر مفهوم استعداد را براساس سنجش «هوش» مورد سؤال قرار می‌دهد. او به بحث درباره انتقادهای حاصله از پژوهشهای مرتبط به «خلاقیت» (گیلفورد) و همچنین اعتقاد به همبستگی بالا بین «هوش»، «خلاقیت» و «موفقیت تحصیلی» (گتسلز / جاکسن [Getzels/Jackson]) می‌پردازد. و جهت حل تضادهای حاصله در این پژوهش‌ها، تدابیر جدید «روشی - تربیتی» و «ارزیابی تحصیلی» در حد درس را پیشنهاد می‌نماید.

* Mutschler, Dieter (۱۹۶۹). *Intelligenz und Kreativitaet*. (Intelligence and creativity.) In: Zeitschrift fuer Paedagogik., ۱۵. Jg., H. ۲, S. ۱۱۹-۱۳۳.

○ ○ ○

○ تأملی بر ساختار خلاقیت*

کلیدواژه‌ها: شکل‌گیری مفهوم، توانایی فکری، توانایی، مهارت، نابغه، تیزهوشی، تواناییهای شناختی، آزمون خلاقیت، خلاقیت، تحقیق درباره خلاقیت، ابتکار، مدل، انگیزه، تفکر مولد، مهارت یادگیری، رشد روانشناسی، فنون آزمون، ساخت آزمون، نظریه، ریخت‌شناسی.

این اثر بررسی نظری اجزاء و مکانیزم روانشناختی «نبوغ» می‌باشد. مؤلف «خلاقیت» را متشکل از تأثیر متقابل سه جزء می‌داند: ۱. انگیزه خلاق ۲. توانایی تفکر مولد و مبتکرانه ۳. مهارت و تخصص در زمینه‌ای خاص، که پس از بحث پیرامون اجزاء این طرح نتایجی جهت ساخت آزمونهای خلاقیت و برنامه ریزی پرورش خلاقیت بدست می‌دهد.

* Necka, Edward (۱۹۸۶). *Ueberlegungen zur Struktur der Kreativitaet*. (Reflections on the structure of creativity.) In: Bundesminister fuer Bildung und Wissenschaft (Hrg.), Hochbegabung-Gesellschaft-Schule., Bad Honnef: Bock, S. ۱۳۶-۱۴۶.

○ ○ ○

○ آستانه هوش در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان فوق‌العاده خلاق*

کلیدواژه‌ها: روشهای تجربی، کودک تیزهوش، هوش، خلاقیت، موفقیت تحصیلی، ایالات متحده.

مقاله گزارش کوتاهی است از یک پژوهش تجربی پیرامون دانش‌آموزان فوق‌العاده خلاق. آزمودنیها در سه سطح هوشی با هوشبهر بیشتر از ۱۸۵، بین ۱۳۵ تا ۱۲۰ و کمتر از ۱۲۰، تقسیم بندی شده اند. «موفقیت تحصیلی» با آزمونهای استاندارد شده، با این هدف مورد سنجش قرار گرفته است تا آستانه معینی از هوش بعنوان مرز تعیین کننده در این موفقیت مشخص گردد. این امر جهت دانش‌آموزان دبیرستان با هوشبهر بالاتر از ۱۲۰ تعیین گردیده است و در مقطع دبیرستان موفقیت تحصیلی به گونه‌ای مستمر با فزونی هوشبهر افزایش می‌یابد.

* Yamamoto, Kaoru (۱۹۷۰). *Die Intelligenzschwelle bei der Schulleistung hochkreativer Kinder*. (Threshold of intelligence in acedemic achievement of highly creative students.) In: Muehle, Guenter u. a. (Hrg.), Kreativitaet und Schule., Muenchen: Piper, S. ۹۴-۱۰۴.

○ ○ ○

○ خلاقیت: مفهوم گسترش یافته استعداد*

کلیدواژه‌ها: قابلیت، شکل‌گیری مفهوم، تیزهوشی، تشخیص، خلاقیت، آزمون خلاقیت، آموزش خلاقیت، فعالیتهای آموزشی.

در این مقاله به یکسونگری برداشتی که از مفهوم استعداد، که بر هوشبهر معینی متمرکز می‌شود اشاره می‌گردد. و ادعا

می‌شود: «استعداد»، «ابتکار» و همچنین «خلاقیت در تفکر»، با تکیه بر هوشبهر، به طور کامل قابل سنجش نیست و علیرغم مشکلاتی که عملاً در تعیین میزان خلاقیت وجود دارد، گمان می‌رود که به طور طبیعی در فرد بایستی میزان معینی از استعداد وجود داشته باشد تا بتوان توانمندی خلاق بالقوه او را بالفعل نمود. لذا پرورش خلاقیت در مدرسه نه تنها جهت دانش‌آموزان تیزهوش، بلکه جهت رشد و تکامل روانی کلیه دانش‌آموزان از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است.

* Cropley, Arthur J. (۱۹۸۱). *Kreativitaet: Ein erweiterter Begabungsbegriff*. ۳^۱ Creativity: An extended definition of giftedness. In: Labyrinth, ۴. Jg., H. ۶, S. ۲-۴.

○ ○ ○

○ مسئله تعریف استعداد در ورزش *

کلیدواژه‌ها: نظام مرجع، تربیت تیزهوش، تشخیص، ورزشهای رقابتی، صفات شخصیت، استعداد ویژه، تیزهوشی ورزشی، علم ورزش. در این مقاله ابتدا به جایگاه تحقیق پیرامون تعیین استعداد اشاره می‌گردد. سپس اصول زیربنایی مفهومی مطرح می‌گردد که تنوع و همبستگی علل توانمندیهای والای ورزشی را بیانگر است. در حالیکه در گذشته، بحث علمی پیرامون استعداد ورزشی به بررسی عوامل کاملاً شخصی و ریخت‌شناسی محدود می‌شد، این اثر تلاشی در جهت طرح مسئله از دیدگاه روانشناسی تربیتی و یا روانشناسی تشخیصی است.

* Gabler, Hartmut; Ruoff, Bernd A. (۱۹۷۹). *Zum Problem der Talentbestimmung im Sport*. (On the problem of defining talent in sport.) In: Sportwissenschaft, ۹. Jg., S. ۱۶۴-۱۸۰.

○ ○ ○

○ روانشناسی خلاقیت و استعدادهای انسانی *

کلیدواژه‌ها: قابلیت، نبوغ، هوش، خلاقیت، تحقیق درباره خلاقیت، صفات، شخصیت، روانشناسی. این مقاله گزارش فشرده‌ایست از پژوهشی پیرامون خلاقیت و رابطه خلاقیت، هوش و استعداد با یکدیگر. خلاقیت بعنوان توانایی بالقوه عموم انسانها در نظر گرفته می‌شود، که تحت شرایط مناسب روانی - اجتماعی موجب بروز استعدادهای برتر خواهد شد. در این مقاله عوامل موثر در رشد خلاقیت مورد بحث قرار می‌گیرد.

* Lueckert, Heinz-Rudolf (۱۹۸۰). *Die Psychologie der Kreativitaet und die Begabungen des Menschen*. (The psychology of creativity and the talents.) In: Universitas, ۳۰. Jg., H. ۴, S. ۳۴۳-۳۴۸.

○ ○ ○

○ وضعیت شخصیت‌های خلاق *

کلیدواژه‌ها: تعریف، پژوهش درباره تیزهوشان، خلاقیت، پرورش خلاقیت، صفات شخصیت، فعالیت خلاق، آلمان شرقی (سابق) مؤلف ابتدا به ارائه تعریفی از «فعالیت خلاق» می‌پردازد و بر این مبنا در جستجوی پاسخ این سؤال است که ویژگیهای شخصیت‌های خلاق و شرایطی که باعث کارآیی و یا منع خلاقیت می‌شوند چیست؟

* Mehlhorn, Hans-Georg (۱۹۸۳). *Lebensbewaehrung schoepferischer Persoenlichkitten*. (Creative personalities stand the test.) Ilmenau: ۴ S.

○ ○ ○

○ تیزهوشی، خلاقیت، شخصیت. روانشناسی و جامعه‌شناسی خلاقیت *

کلید واژه‌ها: قابلیت، تحقیق درباره تیزهوشی، جامعه، آموزش تیزهوش، خلاقیت، رشد شخصیت، صفات شخصیت، فعالیت خلاق، روانشناسی، جامعه‌شناسی.

این کتاب در تلاش است براساس تحقیقات انجام شده از سوی «موسسه مرکزی تحقیقات پیرامون جوانان (برلین)»، روند رشد شخصیت‌های واجد توانایی خلاق، از دانش‌آموز گرفته تا پژوهشگر و مهندس را، از دیدگاه روانشناختی، جامعه‌شناختی و

تا حدودی تعلیم تربیت، روشن نماید. مؤلف معتقد است: برای ما بطور دقیق رشد شخصیت دانش‌آموزان با استعداد، به عنوان پژوهشگران آینده ساز که با نتایج تحقیقاتی خود، موجب پیشرفت علمی خواهند شد و از دیدگاه اجتماعی، نتایج خلّاق مهمی را پدید خواهند آورد بسیار حائز اهمیت است. در این توصیف، رشد شخصیت کودکان، نوجوانان و شاغلین جوانی در نظر گرفته می‌شود که در جنبش مخترعین و مبتکرین همکاری نموده و بدینوسله نه تنها در پرورش و رشد شخصیت خود، بلکه غیرمستقیم در تحول اقتصادی جامعه مورد مطالعه نیز سهم بسزایی دارند. بخش اول کتاب به بررسی مواضع نظری و روش شناختی تحول رشد شخصیت‌های خلّاق می‌پردازد. در بخش دوم سعی می‌گردد، اهمیت شناختی و غیرشناختی ابعاد شخصیت در فعالیت خلّاق، به ویژه از نظر روانشناختی مورد بحث قرار گیرد.

*Mehlhorn, Gerlinde; Mehlhorn, Hans-Georg (۱۹۸۵). *Begabung, Schoepfertum, Persoenlichkeit. Zur Psychologie und Soziologie des Schoepfertums.* (Giftedness, creativity, personality. The psychology and sociology of creativity.) Berlin: Akademie-Verlag, ۳۲۰ S.

○ ○ ○

○ معنای تیزهوشی - بررسی یک مفهوم گسترش یافته *

کلید واژه‌ها: قابلیت، شکل‌گیری مفهوم، روشهای تجربی، کودک تیزهوش، هوش، خلّاقیت، صفات شخصیت، موفقیت تحصیلی. در اینجا مؤلفین گزارشی کوتاه از پژوهش مهم خود که آغاز آن ۱۹۵۸ می‌باشد را پیرامون مفهوم تیزهوشی ارائه می‌دهند. این بررسی بیانگر این امر است که موفقیت بالای تحصیلی در مدرسه، نه تنها به عامل هوشبهر بلکه - با توجه به آزمونهای بعمل آمده - به خلّاقیت بالاتر از حد متوسط بستگی دارد. در این مقاله به برخی از نتایج بدست آمده نیز اشاره می‌گردد.

* Getzels, Jacob W.; Jackson, Philip W. (۱۹۷۰). *Die Bedeutung von "Begabung" Untersuchung eines sich erweiternden Begriffs.* (The meaning of "giftedness" - An examination of an expanding concept.) In: Muehle, Guenter u. a. (Hrg.), *Kreativitaet und Schule.*, Muenchen: Piper, S. ۵۸-۶۳.

○ ○ ○

○ تیزهوشی و خلّاقیت (مطالعه ای جهت مدرسه) *

کلیدواژه‌ها: تربیت خانوادگی، تیزهوشی، آموزش خلّاقیت، تحقیق درباره خلّاقیت، صفات شخصیتی، رشد روانشناختی، فعالیتهای آموزشگاهی.

در این مقاله مؤلف در تلاش است قبل از هر چیز به توضیح خلّاقیت و براساس آن به یکنوع مرزبندی در ارتباط با استعداد بودن و تیزهوشی برسد. او به توضیح عوامل غیر شناختی خلّاقیت از علائم شخصیتی گرفته تا ویژگیهای بیماریهای روانی پرداخته است و ارزش نهادن بر خلّاقیت را متناسب با نوع تحقیق، محیط خانوادگی و مدرسه بطور مستدل مورد تأکید قرار داده به شرح مفاهیم مربوط به هر یک از آنها می‌پردازد.

* Cropley, Arthur J. (۱۹۸۱). *Hochbegabung und Kreativitaet: Eine Herausforderung fuer die Schule.* (Giftedness and creativity: A challenge for schools.) In: Wieczerkowski, Wilhelm u. a. (Hrg.), *Das hochbegabte Kind.*, Duesseldorf: Schwann, S. ۶۸-۸۱.

○ ○ ○

○ پژوهشی پیرامون تیزهوشان - دیدگاهی نو در تشخیص شناختی هوش *

کلید واژه‌ها: قابلیت، تحقیق درباره تیزهوشی، نبوغ، هوش، تحقیقات درباره هوش، ساختار هوش، استعدادهای ریاضی، تفکر ریاضی. در این اثر فرآیند تشکیل ساختار ادراک، شناخت نسبیت و تشابه و همبستگی آنها با توانمندی هوشی به شیوه‌ای مستدل بیان می‌شود. بدین منظور دو گروه از دانشجویان یکی با استعداد فوق‌العاده ریاضی و گروه دیگر باهوش متوسط مقایسه شده اند. پارامتر موفقیت، به عنوان مشخصه و خط‌مشی هر گروه در نظر گرفته شده است و سرانجام طرحی نمونه ارائه می‌گردد که براساس آن نوع ترکیب عناصر موثر در سطح پدیدار شناختی، طریقه بروز هوش و استعداد برتر را تعیین می‌نماید.

*Klix, Friedhart (۱۹۸۳). *Begabungsforschung-ein neuer Weg in der Kognitiven Intelligenzdiagnostik?* (Gifted research-a new approach to cognitive diagnostic of intelligence.) In: Zeitschrift fuer Psychologie, ۱۹۱. Jh., H. ۴, S ۳۶۰-۳۸۷.

○ ○ ○

○ اضطراب و موفقیت کودکان تیزهوش و خلاق*

کلیدواژه‌ها: اضطراب، روشهای تجربی، کودک تیزهوش، هوش، خلاقیت، موفقیت تحصیلی، مطالعه مقایسه‌ای.

در این مقاله، پژوهشی مقایسه‌ای در ارتباط با توانمندی عقلانی فوق‌العاده و استعداد خلاق فوق‌العاده بر روی موفقیت تحصیلی صورت گرفته است. دانش‌آموزان براساس سطح هوش و خلاقیت، به چهار گروه که برخوردار از یکی از دو توانمندی، هر دوی آنها و یا فاقد آن بودند، تقسیم شدند. نتایج حاصله براساس تحلیل متغیر دو عاملی در این بررسی نشان می‌دهد، در حالیکه هوش نقش تعیین‌کننده‌ای در موفقیت تحصیلی دارد، بین خلاقیت و موفقیت تحصیلی هیچگونه رابطه‌ای وجود ندارد. همچنین در سنجش اضطراب عمومی و اضطراب از امتحان، با توانمندی ذهنی و تفکر خلاق رابطه‌ای بدست نیامد.

* Flescher, Irwin (۱۹۷۰). *Angst und Leistung intellektuell und kreativbegabter Kinder*. (Anxiety and achievement of intellectually gifted and creatively gifted children.) In: Muehle, Guenter u. a. (Hrg.), *Kreativitaet und Schule*, Muenchen: Piper, S. ۶۴-۸۴.

○

○

○

○ صفات متمایز شخصیتی دانشجویان و دانشمندان جوان تیزهوش خلاق*

کلیدواژه‌ها: روشهای تجربی، خلاقیت، نبوغ، صفات شخصیت، دانشجویان، دانشمندان، آلمان شرقی (سابق).

هدف پژوهش بررسی تجربی از وضعیت و کسب اطلاعات بیشتر پیرامون صفات و ویژگیهای رفتاری شخصیت‌های خلاق دانشجویانی است که پایان‌نامه تحصیلی آنها با رتبه ممتاز پذیرفته شده است. در این پژوهش نتایج معنی‌دار، توضیح داده شده و به صورت نمودار نیز بیان گردیده است.

* Mehlhorn, Hans-Georg (۱۹۷۹). *Charakteristische Persoenlichkeitsmerkmale schoepferisch befahigter Studenten und junger Wissenschaftler*. (Characteristic personality traits of creatively gifted students and young scientists.) In: Kiel, Siegfried (Hrsh.), *Entwicklung der selbstaendigen wissenschaftlichen Taetigkeit der Studenten*, Halle-Wittenberg: Universitaet, S. ۶۱-۷۳.

○

○

○

○ IQ بجای IQ (هوشبهر) - کیفیاتی خارق‌العاده از پردازش اطلاعات انسانی*

کلیدواژه‌ها: روشهای تجربی، نابغه، پژوهش درباره تیزهوشان، تشخیص، هوش، ابزارهای هوش سنج، هوشبهر، فرآیند شناختی، روانشناسی شناختی، ساخت آزمون، اعتبار آزمون، حل مسئله، آلمان (غربی سابق)

روانشناسی شناختی، ساخت آزمون، اعتبار آزمون، حل مسئله، آلمان (غربی سابق)

توانمندی فوق‌العاده در حل مشکلات پیچیده را نمی‌توان توسط آزمونهای هوشی موجود، مشخص نمود، لذا ما نیازمند آزمونهایی هستیم که عملیات فکری را نه به صورت مجزا بلکه بصورت اثر متقابل همه اجزا در حل این مشکلات، به ما نشان دهند. این امر: هماهنگی عملیات هوشی گوناگون، توانایی انعطاف پذیری در ترکیب نمودن، شناخت سلسله مراتب اهداف میانی و احیاء سریع آنها، هدایت صحیح گنجایش محدوده فعالیت حافظه، توانایی تعمیم و ایجاز تصاویر ذهنی و به کارگرفتن یک نظام متناسب را در برمی‌گیرد. ظهور غیرعادی این کیفیات خارق‌العاده پردازش اطلاعات انسانی را می‌توان با کمک آزمون IQ معین نمود. در این کتاب هر یک از آزمونهای IQ (پردازش اطلاعات انسانی) بطور مختصر معرفی و اجرای کامل و برنامه ریزی کامپیوتری یکی از آزمونها به گونه‌ای خاص شرح داده می‌شود. علاوه بر این نتایجی از یک مطالعه با اعتبار بالا گزارش می‌شود، که در آن داده‌های آزمون دانش‌آموزان مستعد دبیرستانی، با دانشجویانی که در رشته‌های ریاضی و علوم تجربی، فوق‌العاده با استعداد شناخته شده بودند، مقایسه گردیده است.

* Rueppel, Hermann; Wiegand, Jan; Hinnersmann, Herwing *QI statt IQ: Aussergewoehnliche Qualitaeten menschlicher Informationsverarbeitung*. (QI instead of IQ: Extraordinary qualities of human information processing.) In: Amelang, Manfred (Hrsg.), *Bericht ueber den ۳۰. Kongress der Deutschen Gesellschaft fuer Psychologie in Heidelberg*, Goettingen u. a.: Hogrefe, S. ۲۵۷.

○

○

○

